

12^ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΟΡΟΛΟΓΙΑ» (2019)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗΣ

Διακριτικά γνωρίσματα της μακροδομής,
της δομής πρόσβασης και της μικροδομής
στη δίγλωσση και πολύγλωσση ειδική λεξικογραφία
γύρω από το ζεύγος της νέας ελληνικής
και της γερμανικής στο πεδίο των ανθρωπιστικών
και κοινωνικών επιστημών

ΠΡΟΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Εναρκτήριο ιστορικό ορόσημο της δίγλωσσης και πολύγλωσσης ειδικής λεξικογραφίας γύρω από το ζεύγος της νέας ελληνικής και της γερμανικής

ΛΣΕΤ 1847

Γρηγόριος Α. Χαντσερής, Λεξικόν των στρατιωτικών επιστημών και τεχνών εκ της γαλλικής γλώσσης εις την γερμανικήν και την ελληνικήν. Προς χρήσιν των Αξιωματικών του Ελληνικού Στρατού, Αθήναι, Τύποις Χ. Νικολαΐδου Φιλαδελφέως, 1847

ΠΡΟΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Φορμαλιστική θεώρηση με έμφαση στον πυρήνα των λεξικογραφικών δομικών παραμέτρων

- *Μακροδομή*
- *Δομή πρόσβασης*
- *Μικροδομή*

ΠΡΟΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Ερευνητική μεθοδολογία και μεταλεξικογραφική ορολογία

Πλέγμα κριτηρίων μεταλεξικογραφικής ανάλυσης για μονόγλωσσα, δίγλωσσα και πολύγλωσσα ειδικά λεξικογραφικά έργα (βλ. [Ανδρουλιδάκης 2017](#))

Ενδεικτικά κριτήρια μεταλεξικογραφικής ανάλυσης

Πρωτογενές λεξικογραφικό υλικό

- 1847–2014

Κύριο σώμα (βλ. [Ανδρουλιδάκης 2016](#))

- 2015–2018

Προσθήκες, π.χ.

ΛΟΝΟΓΕ 2018

Λεξικό οικονομικών & νομικών όρων. Γερμανοελληνικό, μετάφραση ορολογίας: Χαρίκλεια Δ. Τσούτσια, συμβουλευτική επιμέλεια ορολογίας: Δημήτρης Χ. Αναστασόπουλος, Αθήνα, Εκδόσεις Σταφυλίδη, 2018

ΠΡΟΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Εστίαση της παρουσίασης

- Βασικά αριθμητικά και στατιστικά μεγέθη
- Ποιοτικά χαρακτηριστικά με συγκεκριμένα παραδείγματα από τα λεξικογραφικά έργα

ΜΑΚΡΟΔΟΜΗ
ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ

Πολυλεκτικά λήμματα

- 71 λεξικογραφικά έργα (98,61%)

Όχι μόνο πολυλεκτικές λεξιλογικές / ορολογικές μονάδες, αλλά και φραστικά σχήματα κάθε λογής, ιδίως λεξιλογικές συνάψεις

ΜΑΚΡΟΔΟΜΗ
ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ

Προβληματικά πολυλεκτικά λήμματα, λόγω μηχανικής αμοιβαίας αντιστροφής του ελληνογερμανικού και του γερμανοελληνικού μέρους, π.χ.

- erfolgen, nachträglich : επιγίγνομαι
- αυτή που οργανώνει στη σκέψη το έγκλημα και το εκτελεί άλλος : Schreibtischtäterin

ΜΑΚΡΟΔΟΜΗ
ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ

Συμφύματα

- 1 λεξικογραφικό έργο (1,39%)

Γενική έλλειψη

- Αναλογικός σχηματισμός πρόσθετων λεξιλογικών / ορολογικών μονάδων
- Συστατικά και πρότυπα σχηματισμού ειδικών όρων

Καταχώριση λημμάτων

- *Με την καθιερωμένη ανά γλώσσα διάκριση πεζών και κεφαλαίων γραμμάτων
51 λεξικογραφικά έργα (68,91%)*
- *Με κεφαλαίο το αρχικό γράμμα
18 λεξικογραφικά έργα (24,32%)*
- *Με κεφαλαία όλα τα γράμματα
5 λεξικογραφικά έργα (6,76%)*

Πολλαπλή αυτοτελής λημματογράφηση

- 22 λεξικογραφικά έργα (29,73%), π.χ.
 - › Προϊόν · Προϊόν ελαττωματικών · Προϊόν ελαφρώς ελαττωματικών · Προϊόν με κρίσιμα ελαττώματα · Προϊόν σκάρτον
 - › Konstruktivismus : επικοδομητισμός · Konstruktivismus : κατασκευασιοκρατία · Konstruktivismus : κονστρουκτιβισμός

ΜΑΚΡΟΔΟΜΗ
ΛΗΜΜΑΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗ

Συγκαταχώριση συνώνυμων λεξιλογικών / ορολογικών μονάδων ως ισότιμων με ανεξάρτητα μονολεκτικά ή πολυλεκτικά λήμματα

- 12 λεξικογραφικά έργα (16,22%), π.χ.
 - › Fertigware o. Fertigprodukt · Mitbestimmung o. Mitbestimmungsrecht
 - › ενέλιξη, αναστροφή · ουρμπανισμός, εξαστυσμός [sic], αστυφιλία

ΜΑΚΡΟΔΟΜΗ
ΛΗΜΜΑΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗ

Κατάταξη λημμάτων (μακροδομή με τη στενή έννοια)

- *Αλφαβητική σειρά*
63 λεξικογραφικά έργα (90%)
- *Θεματική / συστηματική διάρθρωση*
7 λεξικογραφικά έργα (10%)

ΔΟΜΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΜΕΣΩ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗΣ Ή/ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ

Έντυπα και ηλεκτρονικά λεξικογραφικά έργα

- *Σημασιοκεντρική πρόσβαση μέσω αλφαβητικής κατάταξης*
57 λεξικογραφικά έργα (79,17%)
- *Ονομασιοκεντρική πρόσβαση μέσω θεματικής κατάταξης*
4 λεξικογραφικά έργα (5,55%)
- *Συνδυαστική πρόσβαση*
11 λεξικογραφικά έργα (15,28%)

ΔΟΜΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΜΕ ΦΟΡΜΑ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ Ή/ΚΑΙ ΜΕΣΩ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ηλεκτρονικά λεξικογραφικά έργα

- *Πρόσβαση με φόρμα αναζήτησης
3 λεξικογραφικά έργα (50%)*
- *Πρόσβαση με φόρμα αναζήτησης και μέσω υπερκειμένου
2 λεξικογραφικά έργα (33,33%)*
- *Καμία πρόσβαση με φόρμα αναζήτησης ή μέσω
υπερκειμένου
1 λεξικογραφικό έργο (16,67%)*

ΜΙΚΡΟΔΟΜΗ
ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΗΜΑΣΙΩΝ

Μονόσημες και πολύσημες λεξιλογικές / ορολογικές μονάδες

- *Καταχώριση λημμάτων και μεταφραστικών ισοδυνάμων με μία και μοναδική σημασία*
27 λεξικογραφικά έργα (36%)
- *Σιωπηρή διάκριση σημασιών*
5 λεξικογραφικά έργα (6,67%), π.χ.
 - › Leistung : παροχή, απόδοση, πληρωμή, έκτιση, παραγωγή, συναλλαγή, καταβολή
 - › αρχή : Anfang, Beginn, Hoheit, Maxime, Norm, Obrigkeit, Prinzip, Satz

ΜΙΚΡΟΔΟΜΗ

ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΕΣ, ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Ερμηνεύματα ή ορισμοί

- 31 λεξικογραφικά έργα (41,33%)
 - › Στη νέα ελληνική αποκλειστικά
26 λεξικογραφικά έργα (83,87%)
 - › Σε διάφορες γλώσσες (όχι όμως ισότιμα)
5 λεξικογραφικά έργα (16,13%)

ΜΙΚΡΟΔΟΜΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΙΣΟΔΥΝΑΜΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΑ

- *Μόνο μεταφραστικά ισοδύναμα*
55 λεξικογραφικά έργα (73,33%)
 - › *Πρωτότυποι ξενόγλωσσοι όροι*
σε θέση μεταφραστικών ισοδυνάμων
16 λεξικογραφικά έργα (29,09%)
- *Μεταφραστικά ισοδύναμα και περιφραστικά υποκατάστατα*
20 λεξικογραφικά έργα (26,67%), π.χ.
 - › Progressionsvorbehalt : επιφύλαξη των φορολογικών αρχών για συμπληρωματική φορολόγηση του εισοδήματος που αποκτάται στην αλλοδαπή εφόσον ο προοδευτικός συντελεστής του εξωτερικού είναι μικρότερος

ΜΙΚΡΟΔΟΜΗ

ΠΑΓΙΩΜΕΝΑ ΦΡΑΣΤΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ, ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ Ή/ΚΑΙ ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ

- *Ενσωμάτωση στα λεξικογραφικά άρθρα*
23 λεξικογραφικά έργα (31,94%)
 - › *Προέλευση υλικού από αυθεντικά κείμενα*
2 λεξικογραφικά έργα (8,69%)
- *Αυτοτελής πολυλεκτική λημματογράφηση*
(πρβλ. **Μακροδομή**)
22 λεξικογραφικά έργα (29,73%)

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Έλλειψη ηλεκτρονικών λεξικογραφικών έργων

Μακροδομικά προβλήματα

- Πολλαπλή λημματογράφηση
- Καταχώριση φραστικών σχημάτων ως ανεξάρτητων πολυλεκτικών λημμάτων

Μονοδιάστατη δομή πρόσβασης

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Μεταλεξικογραφικές αναλύσεις περιεχομένου

- Ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες

Ευρύτερες μεταλεξικογραφικές έρευνες

- Θετικές επιστήμες
- Βιολογικές επιστήμες
- Τεχνολογικές επιστήμες

Συμπληρώσεις για την πρώιμη λεξικογραφική παραγωγή

12^ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΟΡΟΛΟΓΙΑ» (2019)

Ευχαριστώ θερμά!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗΣ

Διδάκτορας Πανεπιστημίου Αθηνών

Γλωσσολόγος · (Μετα)Λεξικογράφος · Επιμελητής Εκδόσεων · Μεταφραστής